

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д-р ОГНЯНА КИРИЛОВА СТОИЧКОВА

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност
”ПРОФЕСОР”, утвърдено с решение на НС протокол № 3 от 20.03.2019 г. и
със заповед на Директора № 79 от 25.03.2019 г.,
обявен от Института за икономически изследвания при БАН
в ДВ, бр. 8 от 25.01.2019 г.

Кандидат: **доц.д-р Даниела Николова Бобева-Филипова**

I. Кратки биографични данни за кандидата

Доц.д-р Даниела Бобева е завършила ВИИ „Карл Маркс“ през 1982 г., специалност „Политическа икономия“.

През 1986 г. защитава дисертационен труд и придобива образователната и научна степен доктор по социология (тогава кандидат на социологическите икономическите науки).

От 2013 г. е доцент в Института за икономически изследвания на БАН. Преподавателският ѝ опит е в няколко висши училища, между които Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Висшето училище по застраховане и финанси – София. Привличана е като хоноруван преподавател в УНСС, СУ“Св.Климент Охридски“ и в УНИБИТ. Дисциплините, по които води занятия са „Европейска интеграция във финансовия сектор, „Защита на потребителите на финансови услуги“, „Банково дело и международни финанси“, „Международна икономика“, „Европейски пазар на финансови услуги“ и др..

Успоредно с това доц.д-р Даниела Бобева е заемала отговорни позиции в такива институции като БНБ – директор на дирекция „Международни отношения“; вицепрезидент на Черноморската банка за търговия и развитие – Солун, Гърция; председател на Агенцията за чуждестранни инвестиции; министър на търговията и външноикономическото сътрудничество в едно от служебните правителства на страната; заместник-министър председател за икономическото развитие на страната и др.

Съчетанието на отговорна практика в сферата на управлението на икономиката и международните финанси с преподавателската дейност е много благоприятно за качеството на научноизследователската и

публикационна дейност, осъществявана от доц.Даниела Бобева в ролята ѝ на изследовател и преподавател в сферата на висшето образование.

II. Обща характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

1. Общо описание на представените материали (монографии, учебници, статии, доклади, проекти и др.) по изследователски области

Доц.д-р Даниела Бобева участва в обявения конкурс с публикации, които са направени след хабилитирането ѝ като доцент. В документацията, подготвена от кандидатката, те са подредени съгласно възприетата класификация от Закона за развитие на академичния състав в РБългария и НАЦИД, а именно:

- *основен хабилитационен труд.* Това е монографията „Ролята на международните финансови институции за развитието на частния сектор в България“ публикувана през 2018 г. – 100 т.

- *монография, която не е представена като основен хабилитационен труд.* Посочен е труд в съавторство на тема „Лични финанси“ от 2018 г.

- *статии доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.* Посочени са две самостоятелни публикации от 2013 и 2019 г (60 т.)

- *статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове.* Посочени са 8 (осем) статии и научни доклади, изнесени на национални и международни конференции, публикувани в Годишници, списания и електронни издания, които носят 60 точки.

- *студии, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове.* В тази рубрика има две публикации, в съавторство, издадени през 2016 и 2017 г. (15 т);

- *публикувани глави в колективни монографии.* Представени са 11 (единадесет) участия в колективни издания, направени както в страната, така и в чуждестранни колективни разработки. В преобладаващия брой от тях доц.Бобева е самостоятелен автор (7 публикации), а в останалите – в съавторство с колеги от ИИИ на БАН (165 т.);

- *цитирания.* Очевидно публикациите на доц.Бобева са предизвикали силен интерес сред изследователите на проблематиката, която тя изследва в своите научни търсения. Установени са цитирания както в реферирани и индексирани в световните бази данни 15 (петнадесет), така и в нереперирани списания и в монографии и колективни томове (общо 15), което носи общо 790 точки;

- *ръководство на успешно защитил докторант.* Към момента доц.Бобева е извела един успешно защитил докторант (40 т.);

- *ръководство и участие в национален научен или образователен проект.* Доц.д-р Даниела Бобева има участия в девет проекта за периода след хабилитирането ѝ като доцент. В шест проекта е ръководител. В тези проекти се изследват важни проблеми на кредитната активност в България, демографските и миграционни проблеми, интеграционните процеси в новоприетите страни-членки на ЕС и редица други.(общо 355 т.);

- публикувани университетски учебник или учебно пособие, които да се ползват в училищната мрежа. В тази рубрика кандидатката не е представила данни за учебници или учебни пособия, издадени за ползване от студентите или в училищната мрежа.

Общият брой на публикациите, които са представени за рецензиране от кандидатката в конкурса, заедно с основния монографичен труд възлизат на 25 броя. Те са от всички научни жанрове – монографии, студии, статии, научни доклади, учебници, проекти.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата.

От направения преглед на представените материали за участие в настоящия конкурс в т.1 може да се направи извод, че кандидатката отговаря на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионалното направление 3.8 Икономика, научна специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“ и дори сериозно ги надхвърля.

Както тематично, така и количествено публикациите и разработките на доц.д-р Даниела Бобева се отличават със задълбоченост, актуалност и научна оригиналност. Всички посочени публикации са написани след предходната хабилитация за „доцент“. Представен е основен хабилитационен труд, с което е спазено изискването на чл.29, т.3 от ЗРАСРБ.

Тематиката на научните изследвания на доц.Бобева са изцяло в обхвата на научната специалност, по която е обявеният конкурс - „Световно стопанство и МИО“. В преобладаващата част от публикациите тя е самостоятелен автор. Способността ѝ да работи в колективи и в редица случаи да бъде техен ръководител проличава и от немалкото съвместни разработки, които са направени както с български, а така също и с чуждестранни колеги.

III. Количествена характеристика на научната продукция на кандидата

В т.1 на настоящата рецензия е направена количествена оценка на съответствието на научната продукция, с която доц.д-р Д.Бобева участва в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“. Очевидно е преизпълнението на минималните наукометрични национални изисквания и изискванията на Правилника на ИИИ при БАН.

Единствено възражение може да се направи за посочената колективна публикация „Лични финанси“ като монография, която не се представя като основен хабилитационен труд.

Според нас, посоченото произведение, което е изпълнено по програмата „Джуниър Ачийвмънт“, се отличава с всички качества, които го представят като много добър учебник за университетски студенти и за средношколци от професионалните училища по икономика и мениджмънт и затова трябва да се отнесе в рубриката - учебници или учебни пособия. В

него се дават пространни знания на обучаемите за характера, спецификата и управлението на личните финанси. Изискванията за монографичен труд са посочени в Допълнителните разпоредби т.10 на ЗРАСРБ, според които под "монография" се разбира „научен труд, който не повтаря или обобщава съществуващото знание...“. Считам, че „Лични финанси“ дава обобщена картина на съществуващите знания за тази категория на финансите. Поради това препоръчвам като по-правилно вместо в *Показател 4. Публикувани монографии, които не са представени като основен хабилитационен труд*, „Лични финанси“ следва да се отнесе в *Показател Е 20. „Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа“*, за което на единия автор се полагат 20 точки. По този начин съвсем заслужено се попълва един показател, който в справката на кандидатката липсва - участието ѝ в написването на учебници. В същото време общият брой на количественото измерване в точки не се накърнява, този брой си остава много над изискуемите точки.

IV. Оценка на резултатите и научния принос на кандидата

1. *Съдържателно да се анализират научните постижения на кандидата*

Научните постижения на кандидатката в конкурса доц.д-р Даниела Бобева могат да се групират в четири направления, които кандидатката е формулирала и те напълно отговарят на представените от нея разработки във всяко от посочените тематични направления.

В сферата на „Международните финанси“.

В монографичния труд „Ролята на международните финансови институции за развитието на частния сектор в България“ се откриват няколко приноса, които имат теоретичен и практико-приложен характер. В теоретичен план това са:

- Задълбочен теоретичен анализ на глобалните и регионални финансови институции (изследвани са шест – ЕБВР, МФК, МБВР, ЕИБ, ЧБТР и Банката за развитие на Съвета на Европа) в различните фази на икономическия цикъл;
- Разработването на методология за определяне на ефекта от участието на МФИ по отношение на частния сектор;
- На основата на динамичен графичен модел е изследвана ефективността на МФИ върху финансираните от тях компании;
- Изследвани са ефектите от участието на България в МФИ и отражението върху финансирането на частния сектор, подплатен с данни за финансовите показатели на 29 компании в България, получили такова финансиране(стр.92 от монографичния труд).

В областта на „Глобалната и регионална икономика“.

- обоснована е необходимостта от нов протекционизъм срещу рисковете от либералния модел на търговия. Посочени са проблемите пред

българския износ и на базата на емпирични данни са идентифицирани дисбалансите в търговията на България с някои държави. Обоснована е оригинална теза за необходимостта от ново теоретично обяснение за мащабните дисбаланси в световния търговски ред (*Публикация №22*);

- извършено е цялостно изследване на капиталовия пазар в Южна Корея и България на базата на сравнителен анализ за ефектите на кризата от 2008/2012 г. и особеностите на следкризисното им възстановяване (*Публикации №16 и №24*);

- направено е обстойно изследване за нагласите на българския износ към търговски взаимоотношения със Субсахарска Африка и е разработен метод за определяне на потенциала за износ чрез проучване на стоковата структура на търговия между България и Субсахарска Африка (*Публикация №13*);

- идентифицирани са каналите за пренасяне на шокове между икономиките на страни от ЕС на примера на Гърция и България. Това изследване има голямо значение предвид (*Публикация №11*).

В областта на „Икономиката на ЕС“

- разработена е методология за оценка на ефективността на макроикономическите дисбаланси в ЕС. Кандидатката е разработила иконометричен модел наречен „Интегриран показател за макроикономически дисбаланси“, чрез който се преодоляват слабостите на „Таблото с ивдикатори“ и позволява да се направи сравнителен анализ на дисбалансите в различните фази на икономическия цикъл (*Публикация №4*). Идентифицирани са основните рискове за макроикономическата стабилност, както и недостатъците в инструментариума за ранно предупреждение преди, по време и след глобалната финансова криза в ЕС (*Публикации №2, 10, 12, 17*);

- доц.Бобева е разработила концепция за измерители на „структурна“ и „регионална“ конвергенция в два авторски труда на базата на аргументирана необходимост от ново изследване на конвергенцията в еврозоната през отделните етапи на икономическия цикъл – вкл. β - и σ -конвергенция (*Публикации №15 и 23*);

- направен е макроикономически анализ на цикличните колебания в българската икономика в резултат на членството в ЕС и основните канали, по които се пренесоха рисковете, довели и до кризата в България. Изводите от кризата за българската икономика са формулирани като препоръки за изграждане на устойчива на външни шокове структура на българската икономика (*Публикация №7, 8, 12*);

В областта на „Международната миграция“

- оригинално иконометрично изследване е направено от доц.Бобева върху зависимостта между паричните преводи от мигранти и икономическия растеж, безработицата и работната заплата в седем страни за период от седем години, до 2016г. Аргументирани са слабостите в обяснението на мигрантските трансфери само с фактори за страната по произход. Обоснована е концепция за ролята на приемащата страна като фактор за стимулиране на миграционните вълни (*Публикация №14*);

- въз основа на изследване на финансовите потоци между пенсионно-осигурителните институции в ЕС са направени важни изводи за

динамиката на пенсионните трансгранични трансфери и отражението, което имат те върху платежния баланс, икономическия растеж и благосъстоянието на населението (*Публикация №13*).

Трябва да се посочи, че кандидатката добросъвестно е представила разделителни протоколи за всички публикации, които са написани в съавторство с други колеги. От тях се вижда частта от разработката, която ѝ принадлежи, а тя в преобладаващия случай е доминираща.

1. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранна литература (по данни на кандидата).

В приложените от кандидатката справки за цитирания и рецензии в научни издания реферирани и индексирани с световно известни бази данни фигурират 18 цитирания, направени от чуждестранни автори в чужди издания.

По Показател 12 – цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране фигурират 31 броя цитирания.

Значителният брой цитирания са свидетелство за предизвикания силен интерес сред колегите по проблемите, което са обект на изследване от доц.Бобева.

2. Значимост на приносите за науката и практиката

Изтъкнатите приноси в научните изследвания на доц.Бобева имат значение от гледна точка на теорията – те се изразяват в нови концепции, подходи, иконометрични модели и концепции за икономическите процеси в глобалната и регионална икономика, в страните от ЕС и в българското национално стопанство.

Направените изводи се основават на реални данни за действащи предприятия, за реални парични потоци от трансгранични пенсионни преводи, което дава възможност да се препоръчат конкретни стъпки за усъвършенстване на финансовата и търговска политика на България и другите разглеждани страни.

V. Оценка на оригиналността на представените трудове и на достоверността на представените научни данни.

Имам всички основания да приема, че формулираните приноси, концепции, анализи, обработка на научни данни и констатации в научните трудове на доц. д-р Даниела Бобева са нейно лично дело, резултат на нейните възможности да прави проучвания, да обработва данни и извежда анализи и прави обобщения в икономическата теория и практика.

VI. Критични бележки и препоръки

1. Критични бележки на рецензента по представените трудове, включително и по литературната осведоменост на кандидата

Моята забележка вече беше посочена в т.ІІІ – публикацията „Лични финанси“ има ясно изразен характер на учебник, тъй като в него се обобщава съществуващо знание. В чуждестранната литература има немалко публикации по темата, а в българската литература проф.Надежда Николова има публикувана книга през 2002 г. „Персонални финанси: Азбука на финансовия успех“, изд. „Сиела“.

Препоръчвам в бъдеще доц.Бобева да издаде свои учебници по водените от нея дисциплини. Имам предвид съвременната информация, която тя може да им даде, чрез уменията си достъпно и в същото време научно да анализира съвременните процеси в международната икономика.

2. Лични впечатления на рецензента от кандидата и други данни, непосочени в предходните данни.

Личните ми впечатления са от 2015 г., когато доц.Бобева започна да преподава във ВУЗФ. Тя е изключително креативна, инициатор на кръгли маси по актуални теми, ръководител на докторанти с оригинални разработки, един от които вече защити, а другите с в процедура на финализиране на дисертационните трудове. Отличава се с естествено, сърдечно поведение и колегиални взаимоотношения с членовете на катедрата и към студентите, на които преподава.

VII. Заключение

В резултат на изтъкнатите в настоящата рецензия достойнства на кандидатката в конкурса доц.д-р Даниела Николова Бобева – Филипова, на безспорните приноси в теоретичен и практико-приложен план и убедеността, че разработените от нея трудове са нейно лично дело, както и приведените модели, научни данни са резултат на нейната способност да прави научни анализи и обобщения, давам своята положителна оценка ЗА заемането на академичната длъжност „професор“ от доц.д-р Даниела Николова Бобева – Филипова.

Дата 21.05.2019

Член на журито:
проф.д-р Огняна Стоичкова